

VISSZATEKINTŐ

A Borsodi Tájház vendégekönnyéből

Örülök a Tájház fejlődésének, az anyag gazdagodásának, és további lelkesedést kívánok.

2002. 05. 04. Olvashatatlan aláírás

A bódvaszilasi napközi otthonos óvodából jöttünk. Nagyon szép minden. Úgy éreztük magunkat, mintha visszacsöppentünk volna a régmúltba.

2002. 06. 05. Tóth Sándorné

Jó látni, hogy vigyáznak a régi szép házak fennmaradására, hogy az utókor is láthassa. Nagyon szépek a házak és érdekes a kiállítás is.

2002. 08. 07. Schulling Árpád és felesége Vácról

Itt jártunk Csongrádról. Örülünk, hogy a múlt értékeit ilyen szépen megőrzik. Szép ez a hely.

2002. 08. 22. Petró család, Boda család

Köszönjük, hogy sok új dolgot megtudhattunk a múlttól, s utazhattunk kicsit az időben.

2002. 08. 31. Kérdő Tímea Budapestről

Csodálatos a kiállítás, büszke lehet rá Edelény városa. Páratlan a kézimunka gyűjteménye, csodákat láthattunk a kézimunka remekekből.

2003. 05. 24. Kislászló Csabáné, Gulyás Sándorné Igrici és még több olvashatatlan aláírás

Köszönöm a sorsnak, hogy tagja lehetek a szendrőládi nyugdíjas klubnak és a Népfőiskolai Egyesületnek és eljöhettek ide. Újra éltem lélekben a fiatalságomat minden emlékével. Mindig szeretettel fogok visszaemlékezni.

2003. 05. 31. özv. Zagraj Ferencné

Nagyon szép a kiállítás, sokkal bővebb és szemléletesebb, mint más helyeken.

2003. 06. 12. Madarasi Tamás

Köszönjük a látványt, eddig is tudtuk, de most megláttuk, hogy Edelényben található minden kincs.

2003. 06. 19. Tiszaújvárosból a Szederke Díszítőművészeti Szakkör tagjai

Köszönjük a szíves vendéglátást, kalauzolást. Örömmel néztük a sokoldalú gyűjtemény együtteseket, az utánunk jövő generációnak pótolhatatlan dokumentáció a régi paraszti, kismesterségbeli tárgyvilágról.

2003. 07. 02. Végh Endréné

Egy kis időutazás nagyszüleink korába. Miért van, hogy a háborúk ellenére is emberibbnek érezzük azt a világot, s mi is nosztalgiával gondolunk rá a tárgyakon, fotókon keresztül?

2003. 07. 1111. Pénzes család Komáromból

Az a kérésünk, hogy a hagyományőrzést továbbra is szívvel, lélekkel ápolják, hogy az utókor számára fel tudják mutatni a régmúlt emlékeit. Nagyon tetszett minden.

2003. 07. 27. A várpalotai, pétfürdői Kertbarát Kör nevében 56 fő

Mi, a tarcali „Maltúz Imre” Szőlész-borász és Környezetvédő Szakkör tagjai, a helyi kertbarát kör vendégei voltunk. Megható emlékeztetések, barátkozások keretében jutottunk el a Borsodi Tájháza. Nagy erkölcsi elismerésünket nyilvánítjuk, azzal az elvárással, hogy minden település, kis- és nagyközség, kisváros példát vehet abból, amit mi itt láttunk. Isten adjon erőt, a kormány pénzt ahhoz, hogy tovább fejleszthessétek, amit elkezdtek.

2003. 08. 23.

Gratulálunk! Követendő példát állítottak minden település számára.

2003. 08. 27. Ádám Károly Bajáról

Most járok először Edelényben és nagyon örülök, hogy a barátnőm és az édesanyja elhoztak engem a tájházba, nagyon érdekes és szép.

2003. 09. 07. Lukács Kata Debrecen

Nagyon sokan először járunk itt a tájházban. Sok ismerős és még több ismeretlen dologgal találkoztunk. Egy jól rendezett kiállítás együttest néztünk meg. Köszönjük a kiállítás létrehozóinak.

2003. 09. 13. Habselyem '98 Kft. Kazincbarcika

Jó megállni és visszagondolni a múltra, értelmezni és továbbgondolni a jövőt.

2003. 09. 21. Kovács Gyula

„Múlt nélkül a nemzet félkarú óriás.” Ez most itt beigazolódott.

2004. 04. 18. 9. b. osztály Baktalórántháza

Hollandiából voltunk itt lengyel barátnőmmel. Őt is egészen elképzeltük a faluház.

2004. 05. 07. Tápai Katalin, Marta Leszczynska

Csodálatos itt minden. A Szent család áldása kísérje a ház lakóit, fenntartóit!

2004. 05. 09. Olvashatatlan aláírás

Tisztelt Edelény!

Ilyen gyönyörűen megőrzött múltat ritkán láthat az idetévedt magyar ember. Őrizzék tovább ezt a csodát!

2004. 05. 24. Cs. Szabó István színész

„Ki a múltját nem becsüli, az a jövőt nem érdemli!”

Nagyon örülünk, hogy itt ilyen szépen bemutatják az elmúlt idők hangulatát az itt lévő tárgyak alapján.

2004. 06. 22. G. Nagy Péter

Örülünk, hogy értő kezek nem engedték, hogy az enyészeté legyen a múltunk. Tovább, tovább ezen az úton.

2004. 08. 03. Dr. Horváth György Szentés

Végre sikerült ide együtt eljutnunk. Nagyon kedves emlék marad. Sok hasonló kezdeményezésre és még több megbecsülésre lenne szükség.

2004. 08. 13. Sziráczi család

Minden nagyon szép és nagyon érdekes. Köszönjük szépen.

2004. 08. 18. Elena Wágner Dresdából

Nagyon kellemes volt visszanézni az elmúlt idők emlékeire. Köszönöm, hogy annyi fáradsággal megőrizték a régi munkaeszközöket és a történelmet.

2004. 08. 18. Stefane Angustinné, Besztercebánya

A Borsodi Tájház hírei

Május 27.

Bányász emlékek címmel nyílt kiállítás a Vadászy-ház egykori kamrájában. A kiállításon néhány munkaeszköz, fotó, makett, bányász fokok, emléktárgy látható a szűkebb pátriánkából.

Május 27.

A XIII. Edelényi Hét keretében helytörténeti előadásokat tartottak az Izsó Miklós Gimnázium és Szakképző Iskola 9. évfolyamos tanulói részére. Elhangzott előadások: Izsó Miklós szobrászművész élete; A Borsodi Tájház kiállításai; Irodalmi emlékek a Bódva völgyében.

Június 14-18. és 21-25.

Kézműves tábort tartottak a város általános iskolás tanulói részére. A foglalkozásokat a Nefelejcs Óvoda pedagógusai vezették.

Június 19.

Cseh Tamás, a neves énekes, nagyszerű koncertet tartott a IV. Borsodi Művészeti Fesztivál keretében a tájház udvarán.

Július 31.

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete Miskolcon megrendezett 36. vándorgyűlésének egy csoportja meglátogatta a tájházat és a L'Huillier-Coburg-kastélyt.

Augusztus 8.

Első alkalommal került megrendezésre a Borsodi Kézműves Találkozó, melyen kézműves foglalkozásokat is tartottak.

Szeptember 18.

A Jósmafőn megrendezett II. Országos Tájház Találkozó résztvevői látogattak el a tájházba.

Szeptember 24.

Az Edelényben megrendezett IX. Országos Ifjúsági Honismereti Akadémia résztvevői voltak a tájház vendégei. Kézműves és kismesterség bemutatákon is részt vettek.

November 4.

Kazincbarcikán rendezték meg a Magyar Népművelők Egyesülete 21. országos vándorgyűlését, melynek egy csoportja ellátogatott a tájházba.

- Több Mint 2800 látogatója volt a tájháznak 2004-ben. Örvedetes, hogy kazincbarcikai és miskolci iskolák is egyre gyakrabban töltenek el egész napot a létesítményben.

Diák Honismereti Akadémia Edelényben

Ebben a barátságos észak-magyarországi kisvárosban rendezték meg idén szeptember végén azt a rangos tudományos diákfórumot, amely Országos Ifjúsági Honismereti Akadémia néven vált ismertté nemcsak az országban, hanem határain kívül is. Ezt az immár kilencedik alkalommal szervezett akadémiát rendhagyó néprajzórák, kézműves foglalkozások, a tanulmányúton: Borsod – Szalonna – Perkupa – Jósza – Aggtelek – Gömör-szőlős helységekben felkeresett/megcsodált történelmi/természeti műemlékek, színpompás tájházak és az ilyenkor elmaradhatatlan diákelőadók érdekes szakdolgozatai tették számunkra felejthetlenné. Kitérő örömmel fogadtuk a hírt, hogy meghívták iskolánk, a csíkszeredai Segítő Mária Római Katolikus Gimnázium Domokos Pál Péter nevét viselő néprajz/névtani diákszakkörét – immár hatodik alkalommal –, amelyet Mirk László irányító tanárunk vezetésével Csergő László X. 1., Petres Enikő és Péter Katalin XI. 1., valamint alulírott, a XII-es Szabó Mónika képviselt. Részvételünk alapfeltétele volt, hogy az általunk – még a nyár folyamán – gyűjtött néprajzi tárgyú írásos anyagot korreferátum formájában a konferencián előadjuk a hazai diákszerzők társaságában, és lehetőleg a javasolt fő témában: A népi kismesterségek élő hagyományai, de úgyszintén helyet kaptak a bármely más kutatási területről szóló kiselőadások is.

Már a fogadtatás és az akadémiát nyitó előadások/értekezések szívet-lelket melengetők, meghitt hangulatot varázsolók voltak mindannyiunk számára. Az előadók között volt dr. Veres László, a Herman Ottó Múzeum igazgatója, Halász Péter néprajzkutató, a Honismereti Szövetség elnöke, valamint F. Tóth Mária, aki *A népi kismesterségek szerepe mindennapi életünkben* címmel tartott előadást. A diákrésztvevők bemutatkozását egy zene/énekes ajándékműsor követte: az európai hírű népzene-kutató, zenepedagógus, dr. Barsi Ernő és az általa vezetett sályi pávakör csodálatos népdal-esttel örvendeztetett meg. A következő napokban szakszerűen gyűjtött és megírt korreferátumokat hallhattunk anyaországi és kolozsvári diákoktól, többek között a batikolásról, a szitakötő mesterség titkairól, a kalotaszegi bútorfestésről, a röszei paprika termesztési hagyományairól. A mi szereplésünket kísérő tapsból és gratulációkból ítélve, úgy érezzük, tetszetek az előadásaink: Csergő László a Gyergyó-vidéki molnárok mesterségbeli tudásáról értekezett, Petres Enikő a csíki festékesekről, Péter Katalin a kápolnásfalusi kapufaragókról tartott kiselőadást, én pedig a csíkrákosi mézeskalács-készítésről beszéltem.

Az egész napos tanulmányi kiránduláson felkeresett borsodi, perkupai, jósza és aggteleki tájházak, és az ott serénykedő nemezkeszítőkkel, szövőasszonyokkal, korongozókkal, gyertyaöntőkkel folytatott beszélgetések,

valamint a gyönyörűséges Aggteleki-cseppkőbarlangban tett látogatásunk felejthetetlen élményként maradnak emlékezetünkben. Köszönet érte az akadémia szervezőinek, az edelényi házigazdáknak, a népművészet mestereinek, a neves néprajzkutatóknak, történészeknek.

Szabó Mónika

Csíkszereda

(Megjelent: Hargita Népe 16. évf. 235. (4126.) sz. 2004. okt. 6.)

Könyvismertetés

Hubbes Éva: Benkő Ferenc egyetemjárása. Tanulmány és Benkő Ferenc peregrinációs albuma

Érc- és Ásványbányászati Múzeum, Rudabánya, 2004. 141 p.

BENKŐ Ferenc nagyenyedi tanár, az első magyar nyelvű ásványtan könyv szerzője külföldi tanulmányairól eddig elsősorban *Diáriumából* tudtunk. A források száma jelentősen gazdagodott HUBBES Éva székelyudvarhelyi könyvtáros felfedezésével, aki az 1960-as évek vége felé Udvarhelyen az egykori katolikus gimnázium könyvtárában megtalálta BENKŐ Ferenc *peregrinációs albumát*, vagyis azt a vendégkönyvet, amelyet külföldi tanulmányútjaira magával vitt. Ebbe a kor szokása szerint itthoni pártfogói, az útközben meglátogatott lelkészek, tudósok, professzorok, diáktársak írtak emléksorokat, legtöbbször pontos helymegjelöléssel és keltezéssel ellátva a beírást. Ily módon pontosan nyomon követhetjük az emlékkönyv tulajdonosának útvonalát és azokat a szellemi hatásokat, amelyek utazásai közben érték. Szakmánk tudománytörténetének szempontjából különösen érdekes, hogy BENKŐ Ferenc honnan szerezte ásványtani ismereteit, amelyeket magyar mineralógiájában leírt. A most megjelent könyv ezekre a kérdésekre ad választ. A szerző már röviden ismertette a témát a Földtani Társulat szakülésén, valamint a Földtani Közlöny 2004. évi 134. 1. számában. A most kiadott könyvben először röviden ismerteti BENKŐ Ferenc életútját és munkásságát, majd a *peregrinációs album*, valamint a *Diárium* alapján részletesen leírja a külföldi tanulmányutak lefolyását. A *peregrinációs album* két utazásról tartalmaz feljegyzéseket: 1776-1778. között Svájcban, Zürichben folytatott teológiai tanulmányokat, majd 1780-1782. között Göttingenben tanult, itt már elsősorban természettudományos tárgyakat. Mindkét esetben az oda- és visszaúton is számos egyetemet, múzeumot, jelentős személyiséget látogatott meg. Az *Albuma* ez után, Erdélyben is ke-

riült még néhány értékes beírás, így összesen 191 bejegyzést tartalmaz. A most kiadott könyv forráskiadásnak is jelentős, mert betű szerinti átiratban közli ezeket a magyar, latin, német, francia és angol nyelven írt bejegyzéseket. Sajnos, a kiadásból néhány görög, héber és arab betűkkel írt bejegyzést ki kellett hagyni.

HUBBES Éva hatalmas kutatómunkát végzett, amikor mind a 191 bejegyzés szerzőjének kilétét feltárta. A bírók között van BORN Ignác, FAZEKAS János debreceni ónöntőmester, FICHTEL erdélyi mineralógus, GESSNER, a zürichi Fizikai Társaság megalapítója, GMELIN göttingeni mineralógus, ifj. INTZE Mihály, a jénai mineralógiai társaság magyar tagja, a báró JESZENÁK testvérek, akik Göttingenben a Werner-könyv fordítását támogatták, LANG selmeci akadémiai tanár, Moses MENDELSSOHN berlini filozófus, Franz Josef MÜLLER, a tellúr felfedezője, RIBITZEI Ádám bányatulajdonos és BENKŐ pártfogója, TITIUS, a drezdai, ZAUSCHNER, a prágai természettudományi kabinet igazgatója, erdélyi magyar főnemesek, lelkészek, diákok. A korabeli erdélyi, magyarországi, bécsi, prágai, svájci és német szellemi élet körképe rajzolódik ki ezekből a rövid életrajzokból. Fel-tűnő az a szoros kapcsolat, amely a külföldi tanulmányok révén az akkori erdélyi magyar szellemi vezető réteget Európához kötötte. A legtöbb erdélyi bíróról hollandiai vagy németországi tanulmányai után foglalta el otthoni lel-készi, tanári vagy hivatalnoki állását, sokszor valamelyik kisvárosban vagy faluban, így közvetítették otthon a kor európai szellemi áramlatait. Ennek egyik szép példája BENKŐ Ferenc munkássága is, aki az akkor éppen ki-alakuló ásványtan eredményeit hozta haza viszonylag kis késéssel Erdélybe.

A beírások lefordítása és az idézetek, versek, gondolatok kritikai, mű-velődéstörténeti elemzése még nagyon szép további feladat lehetne a jövő-ben a szerzőnek, vagy más érdeklődő kutatóknak.

A könyv szövegét 21 képmelléklet egészíti ki, amelyek a jellegzetes be-írásokat, az utazások útvonalát és főbb állomásainak korabeli képét mu-tatják be. A rendkívül nehéz kézirat pontos másolása és a szép kiállítású könyv megjelentetése a rudabányai Érc- és Ásványbányászati Múzeum és személy szerint HADOBÁS Sándor igazgató érdeme. Ki kell emelni, hogy ez a múzeum már az elmúlt évek során is nagy szolgálatot tett a szakmának azáltal, hogy az ásványtani és földtani tárgyú forrásmunkák egész sorát adta ki.

Viczián István

Vanyó László halálára

Váratlanul költözött el közülünk az örökkévalóságba Vanyó László professzor, az ókeresztény dogma- és irodalomtörténet kiváló ismerője, kutatója, műfordító. A pápai teológiai bizottságnak egy évtizedig tagja volt, munkájára a Hittani Kongregáció a jövőben is számított. Röviddel halála előtt vehette kezébe a Pápai Tudományos Akadémia tagjai közé való kinevezését. Hatvanegy éves volt.

Életpályájának kezdete nem a papi hivatáshoz kötődik, még csak nem is a tudós bölcsészethez, hanem a képzőművészethez. A Képzőművészeti Főiskolán festészetet tanult, majd diplomát szerzett. Az akkori fiatal művészekkel kialakult jó barátságát megőrizte, különösképpen az ígéretes egyházművészeti jövő előtt álló, de korán elhunyt *Götz János*hoz fűződő kapcsolatát. A művészet iránti vonzódása teológus korában is megmaradt, bár a rajzolással és festéssel felhagyott, örömét lelte az ókeresztény kor művészeti felfogásának, eszméinek és szimbolikájának bemutatásában.

Huszonkilenc évesen szentelték pappá az Egri Főegyházmegeye szolgálatára. Mindössze egy évet volt lelkipásztori beosztásban, a nyíregyházi főplébánián. De a lelkipásztori munkától sohasem szakadt el, professzorként is plébániákon lakott, mindig rendszeres munkát vállaló kisegítő volt, legutoljára a budapesti Szent Rókus-kápolnában.

Konferenciabeszédeket, lelkigyakorlatokat évről évre rendszeresen vállalt. 1991 és 1995 között a Központi Szeminárium rektora volt. Nem annyira papnevelő volt, hanem inkább okos és megszívlelendő tanácsokat adott a leendő papi nemzedéknek.

Timkó Imre hajdúdorogi püspökké történt kinevezése után, 1975-ben vette át elődjétől a Hittudományi Akadémia patológiai katedróját, amelyben egyetlen örökölt szeminaristája voltam, ezért ért a megtiszteltetés és méltatás megírására.

A patrisztika művelőjeként elsősorban az ismert társadalmi berendezkedés okozta sajnálatos hiányok és mulasztások pótlására törekedett. Ezért indította el az *Ókeresztény írók* sorozatot 1980-ban, amely címválasztásával tükrözni kívánta a második világháború előtti sorozatot, a *Keresztény remekírókat*. Tizennyolc kötetének jelentős része az ő fordítása. Fordításainak megjelenését nagyon nehéz technikai adottságokkal kezdte meg, mondhatnánk: azon évek filológiai kiadásaival összevetve hátrányos helyzetben. Sok kritika érte ekkor őt, joggal állíthatjuk, igazságtalanul és méltatlanul.

Az egyházatyák írásainak jelentős része a szent liturgiához kötődik. Ezért 1995-ben új sorozatot indított a Jel Kiadónál *Ókeresztény örökségünk* címmel. Az utóbbi évtizedben világi kiadónál is jelentek meg fordításai,

tanulmányai. Gondja volt a hiányzó jegyzetek, később tankönyvek és a didaktikában szükséges segédanyagok megírására vagy szerkesztésére. Munkásságában talán most zárult volna le ez a hiányzótló programsorozat.

Feledhetetlen érdeme az új teológusnemzedék nevelése, segítése. Ebben nagyon áldozatos volt. Ha az általa szerkesztett fordításkötetek munkatársait számba vesszük, tapasztaljuk nevelőmunkájának céltudatosságát és következetességét.

Aki irodalom- és történettudománnyal foglalatoskodik, arról önkéntelenül kérdezhetjük, ki volt számára a legkedvesebb, legvonzóbb személyiség az általa szeretett és kutatott korban. Vanyó László *Nisszai Szent Gergely* személyéhez és a vele együtt (a IV. század utolsó negyedében) tevékenykedő kappadókiai atyákhoz kötődött és a nagy alexandriaiakhoz, például *Szent Cirill*hez, „a keresztény fáraóhoz”. Hiányozni fognak azok a viták, amelyeket tanuló éveimben és később folytattam vele, néha talán provokálva őt, az ellentétes iskola, az antióchiaiak védelmében.

Vanyó László teológusokkal imádkozó, egyszerű pap volt. Beszélgetéseink előtt mindig át kellett nézmem a breviáriumok múlt hetének olvasmányai imaóráiból az egyházatyákra vett elmélkedéseket, mert rendszeresen reflektált rájuk, „diskurálni” kellett vele róluk.

Az utóbbi évtizedben a magyar kulturális élet megtiszteltetéseiben részesült. Előbb a Szent-Györgyi Albert-díjat kapta meg 1993-ban, két esztendőre rá a Stephanus-díjat, majd a tudományos Széchenyi-ösztöndíjjal ismerték el szellemi fáradozásait.

Vanyó László váratlan halálával nemcsak egy lelkipásztor tudós teológust, egyetemi oktatót és nevelőt, illetve a magyar keresztény kultúra szorgalmas és tehetséges gazdagítóját veszítettük el, hanem olyasvalakit, akinek gondolkodására a jövőben is szükségünk lett volna. Az isteni Gondviselés másképp döntött. Mi, tanítványai híven őrizzük a „mester” emlékét, örökségét, és mindazoknak, akik ismerték őt, imádságos szeretetükbe ajánljuk.

Ladocsi Gáspár
püspök

Dr. Vanyó László egyetemi tanár temetésének időpontja 2003. augusztus 16-a, szombat 10 óra, helye a budapesti Egyetemi-templom. A szertartás szentmisével kezdődik, ezt követően az elhunytat az Egyetemi-templom sírboltjában helyezik örök nyugalomra.

(Dr. Vanyó László Bódvaszilason született 1942. február 11-én. A család akkor Komjátiban lakott, majd Sajószögedre költözött. Érseki tanácsos (1978), címzetes prépost (1988), pápai preláthus (1991), egyetemi tanár, a Pápai Tudományos Akadémia tagja (2002).

Akkor nem volt módunk megemlékezni haláláról, most ilyen módon szeretnénk hozzájárulni neves földink emlékének megőrzéséhez.)